

САМ СВОЄ ЩАСТЯ РОЗБИВ.

I.

Перша зустріч.

На курорті коло моря,
Де розсівся наш гурток,
Підійшла ти, привіталась;
Сіла з нами на пісок.

Погляд кинула й на мене...
Я давно за тебе чув,
Що й розумна ти і вчена...
Весь тепер я спалахнув.

— „Ах, ви мабуть не знайомі?“

Каже нам одна з гостей.

— „Дуже радий“...— бурмочу я,
Не підводячи очей.

Тут дитинка підбігає:
— „Тьотю-Кетті!“... Ти—взяла,
Притягла її до себе
І за шию обняла.

Що ж мені так стало нудно,
І в душі якась печаль?
Що голубиш ти дитину,
То мені на тее жаль?!

II.

Тече розмова. Ти смієшся, рада...
Рука ж лежить на шиї у дитини.

Дивлюсь я мовчки. А в душі досада...

Очей не одведу з тієї картини!

І сам собі глузую: „Що зо мною!

Адже я заздрий супроти дитяти?!

Невже ж я зацікавився тобою,

Хоч перший раз доводиться й видати?!

III.

За тиждень. (На перську тему, з Джаміа).

Глянула ти,—я отерпнув од болю:

В серці—стріла.

Падаю... гину... Лиху мені долю

Ти принесла!

Мучусь... А чом собі справді сконати

Я не даю?—

Тліє надія: захочеш узяти

Здобич свою.

IV.

За місяць.

Тітку стрічаю... сміється:

—„Ну, дак коли ж під вінець?“...

— Хто під вінець?!...—„Ви та Кетті!

„Треба ж робити кінець:

„Дівчина—гине за вами,

„Ви ж—то без неї вмере“...

Я остовпів... і нічого

Йй не одмовив на те.

Швидче одбіг... застидався...

А в голові—наче чад:

„Кетті кохає!“... То—щастя?...

Чом же я щастю не рад!...

Доки не знав я про щастя—

Був поетичний співець;

Згинула вся поетичність,

Скоро я вчув: „під вінець“.

Нам під вінець?... Ти ж московка!

І расплодю я сім'ю,

Де од дітей буду чути

Мову чужу, не свою?!...

— Ні!—протестує натура:—

Годі!... не хочу Москви!

Гей, моє серце! мужайся!

Пута свої розірви!...

Так шепочу я, а серце

Стогне, скемить і рида:

„Кетті! ти щастя єдине!

Весно моя молода!“...

V.

„Я рідко бачив ласку од жінок

І вже, либонь, ніколи не побачу:

Негарний я, старіюсь між книжок...—

І... сам тепер своє я щастя трачу!

Все жертвую для тебе, краю мій!

Не зрадник я! я весь навіки твій!...

А чи пізнає хтось, мій рідний краю,

Що я себе на вітвар твій складаю!...“

І чую в голові недобрий сміх:

— Геть з п'єдесталу!... скинь з очей полуду!

Наплодиш ти вкраїнців, чи чужих,—

Хиба се не однаково для люду?

Йому ж однаково, котра нужна

Його вгризе, вкраїнська чи чужа!

Ти—пан! ти—пан! „Народний вітвар“... „жертва“...

Се панська мова, для народу мертва!

Тай чи велика жертва се твоя,

Що хвалиш так свою ти постанову!...

Тобі б ридка—московська сім'я?...

Тобі потреба—чути рідну мову?...

З чужинкою—для тебе тяжко жить?...

Дак ось чому ти хочеш розлюбить!

Не жертва це: тут егоїзм—причина:

Зробила б так і кожная звірина.

Не смій казати: „Се, що я роблю,
Роблю для тебе, рідного народу!“
Ні! кйдаючи милую свою,
Собі самому чиниш ти догodu!
Ти тишиш власний націоналізм,
І се не жертва: простий егоїзм.
Не смій брехать: „Себе я офірую!“...
Кажи простіш: „Я свій спокій рятую“.—

Такі думи голова снує,
А серце роздирається з одчаю.
В моїм кохання—щастя все моє,—
І щастя я навіки одкидаю!
Я ріжу душу, сам себе гублю:
Для рідної ж ідеї це роблю!
Це ж лютий біль!... Бо я—не скеля мертва!...
І я стогну: „Се жертва, жертва, жертва!“

VI.

Я молюся до Бога, благаю:
„Дай забути про милу скоріш!“...—
Помолюся—тай бачу з одчаєм,
Що кохаю іще гарячіш!
На колінах благаю я Бога:
„Дай забути туди мені путь“!...—
Підведуся...—до милого дому,
Аж сами мене ноги несуть!
Дак оце тая сила з молитви?!
Проклинаю ж, молитво, тебе!
Я не хочу і Господа знати,
Що слабому всі нерви скубе!

VII.

Раптом дощ!... А ми з тобою
Йшли бульваром, через луку.
Швидче зонта розіпнув я
Тай узяв тебе під руку.

Притиснулась ти до мене
І тремтіла... і тремтіла...
А мені горіло серце,
Аж і дихати не сила!

Хоч уста мої й мовчали,
Але нісся вопль до Бога
Із глибинь душі моєї:
„Боже! будь моя підмога!

„Придуши мій рот кліщами,
„Придуши мою природу!
„Не дозвољ сказать „кохаю“,—
„Не з мого вона народу!“...

І крізь зуби процідив я:
„Взавтра... грають... тут... музики“...
А душа моя стогнала:
„Весь я твій!... я твій навіки!“...

VIII.

„45—46“. (Остатня зустріч).

Взавтра маєш ти їхати звідси,
А сьогодні—в театр ідемо.
Це остатній я вечір с тобою...
Чи зділю не впасти в ярмо?

Ми прийшли, поспішаємо сісти
(Третій дзвоник подав уже вість).
Подививсь я на наші білети:
„Сорок п'ять“..., разом з ним: „сорок шість“.

Не розрізана пара білетів!...
І в душі моїй—стон самоти:
„Чом не можу в життю я так само
Вічно в парі з тобою пійти!“

„Сорок п'ять—сорок шість“... Перед нами
Ще десятків чотирі є місць.
Та чи буде там другая пара,
Як оця: „сорок п'ять—сорок шість?“

Ні, не буде! Ніхто не спроможен
Так любитись, як пара оця!...
І невже нам узавтра розстались,
Не сказавши про те ні слівця?!

Ти чого так нервово трепещеш?
Ждеш од мене признання того?
Я страждаю, та ба! не признаюсь...
Ти—чужа: не з народу мого!...

От на сцені конає Трав'ята,
Весь заплёскав театр, аж гуде.
Люди, люди! На сцені ж не драма!
Справжня драма—в партері іде!
„Сорок п'ять—сорок шість“ у партері—
Там трагедья така, що аж страх!
Лиш з біноклем її не побачиш,
Бо трагедія—в наших серцях.

IX.

(З арабсько-андалуського).

Подивився я в дзеркало вранці
(Попереду ще й порох обтер)...
І жахнувся... Не можу впізнати,
Се ж *кою* я побачив тепер?!

Га! на мене із дзеркала глянув
Незнайомий, старенький дідусь!...
Ну, а досі я, навіть і вчора,
Бачив парубка!... Богом божусь!...

Аж згукнув я: „Та де ж він подівся
Учорашній отой молодик?“...
І здається, що й дзеркало нишком
Висміває мій жалісний крик

Ще й глузує: Зустрінешся з нею,—
То й для неї ти будеш чужий.
Вже не скаже: „Здоров був, молодче!“
Скаже: „Хто ви, дідусеньку мій?“

Х.

ЗА ПІВ РОКУ.

Вчора балакав оратор.

Тема „Потреби людей“...

Воля..., братерство і рівність...,

Тисячі гарних ідей...

—Стійте!—кажу.—А народність?

Це вам згадати не тра?

—„Ат! Що ж такеє народність?

Слово! порожня мара!“

Тупо я глянув на мовцю...

Ех, сотворіння дурне!

Смієш ти звати марою

Силу, що нищить мене?!!

В жертву для неї спалив я

Щире кохання своє.

Біль по розбитому щасті

Дихать мені не дає.

Глянь: не стара ще людина,

Весь я—руїна стара!

Весь я зігнувся, посівів!...

Має се бути „мара“?!

Будь національність марою—

Зжертви мене не могла б!...

Ні! Це—гнітюча потреба,

І перед нею я—раб.

Можу ярмом її звати,

Можу її проклинать,

Але й прокляту народність

Не перестану кохать!

Москва, 29 мая 1906 р.

А. Кримський.